

СЕКЦІЯ 1. МЕТОДОЛОГІЯ ХУДОЖНЬОЇ НЕЛІНІЙНОСТІ: ДОСВІД ОБҐРУНТУВАННЯ

Ганна КАРАСЬ,

*доктор мистецтвознавства,
професор Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника,
Івано-Франківськ, Україна
karasg@ukr.net*

Hanna KARAS,

*Doctor of Arts, Professor,
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University,
Ivano-Frankivsk, Ukraine
karasg@ukr.net*

МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ У НЕЛІНІЙНОМУ ПРОСТОРИ СУЧАСНОСТІ

MUSICAL ART OF THE UKRAINIAN DIASPORA IN THE NON-LINEAR SPACE OF TODAY

Наукове осмислення мистецтва і освітніх процесів на початку ХХІ століття зумовлює пошуки нових стилів, одним з яких є нелінійний його вид. На думку філософині Ірини Добронравової, це «... явище, яке ще не склалося. В самосвідомості вчених воно подане не систематично, скоріше у формі заперечення стандартів класичної науки. Його дослідження як нового стилю наукового мислення покликане не тільки прояснити його особливості й місце в сучасній методології науки. В принципі саме формування стилю наукового мислення неможливе без методологічної рефлексії, її вихідний рівень – внутрішньонаукова методологічна рефлексія вчених...» [1, с. 48]. М. Коломієць висвітлює проблему осмислення методологічних засад сучасної освітньої парадигми, з'ясовує значення концепту «нелінійність» та досліджує методологічний потенціал нелінійного підходу в освіті, пропонує нову модель особистості – інноваційну людину, метою навчання якої стає формування власної дослідницької позиції [3, с. 203]. Вона Неллі Корнієнко ініціювала новий напрям у гуманітаристиці, зокрема, в мистецтвознавстві, – нелінійне театро(мистецтво)знавство. Вчена розглядає художню культуру як нелінійну, відриту, самоорганізуючу систему з високим ступенем свободи, а звідси напрям – синергетика художньої культури [4, с. 8].

Мета тез – поглянути на музичне мистецтво української діаспори крізь призму нелінійного простору сучасності і визначити вектори його застосування в навчальному процесі закладів вищої освіти України.

Розробляючи один з найбільш пріоритетних та перспективних у галузі гуманітарних досліджень нових напрямків нашої науки – українське музичне діаспорознавство (*Ucrainica musica diasporiana*), ми стверджуємо, що «...українська музична культура західної діаспори змогла відбутися в ХХ столітті як соціокультурний феномен завдяки глибокій закоріненості в

національну культуру, її традиції, завдяки толерантному співіснуванню в умовах розмаїття культур, паритетній позиції в діалозі культур» [4, с. 11]. Взявши за основу характеристику Н. Корнієнко художньої культури як системи, що впорядкована певним чином щодо індивіда і суспільства, системи, що саморегулюється і самоналагоджується, однією із структурних характеристик якої є дифузність [5, с. 1], ми поширили її на складову – музичну культуру. «При визначенні музичної культури як соціокультурного феномена виходимо із розуміння єдності музики і її соціального функціонування, адже музична культура як підсистема духовної культури розвивалася під впливом суспільно-історичних умов, науково-філософських ідей та концепцій, які визначали динаміку культурного розвитку протягом ХХ ст.» [2, с. 44].

Взявши за основу сучасні соціокультурні теорії, «...ми трактуємо музичну культуру західної діаспори як складну цілісну самоорганізовану комплексну відкриту систему. Структурну модель цієї системи складають: 1) музичні цінності або артефакти, створені як на материковій Україні, так і за її межами; 2) всі види діяльності зі створення, збереження, відтворення, розповсюдження, сприйняття і використання музичних цінностей, аналізу артефактів; 3) всі суб'єкти такого роду діяльності разом з їх знаннями, навичками та іншими якостями, що забезпечують її успіх; 4) всі установи і соціальні інститути, а також інструменти та обладнання, що обслуговують цю діяльність; 5) культурно-мистецьке середовище» [2, с. 46–47].

У нашому дослідженні музична культура української діаспори – це модель зі складними осередками, внутрішнім рухом, власними законами. Як соціокультурний феномен вона трактується нами як єдине ціле, що характеризується власною природою, функціональними зв'язками, самодостатнім мистецьким статусом, визначальними рисами та особливостями, соціокультурним призначенням, силою психологічного впливу на учасників культуротворчого процесу [2, с. 47].

Підсумовуючи, стверджуємо, що «соціум світового українства існує як цілісність, що має чіткі межі у просторі та зберігається у часі. Для основних його структур та соціальних процесів характерна самопідтримка та сомовідтворення. Самоорганізація притаманна системам з високим рівнем складності і багатьма її складними елементами. Українська діаспора є підсистемою українського етносу, а музична культура західної діаспори на основі принципу етноцентризму є органічною частиною української музичної культури, єдиним функціональним цілим. Одночасно музична культура західної діаспори є творчим феноменом – в аспекті взаємодії регіональних, загальнонаціональних, європейських та світових культурних тенденцій. Ним означені: головні суспільно-культурні тенденції, зокрема взаємодія між національними еміграційними колами у різних країнах світу; роль українських митців у діалозі культур народів; особливості культурно-мистецького життя української діаспори крізь призму збереження традицій та використання інновацій; особливості розвитку музичної освіти в ракурсі висвітлення специфіки її форм; тенденції розвитку музикознавства української діаспори в контексті наукової україністики; естетико-стильові тенденції композиторської творчості у контексті тягlosti й розвитку національних традицій та асиміляції світових чинників ХХ ст. Музична культура західної

діаспори має такі особливості: 1) з позицій синергетики вона постає як самоорганізована та самоналагоджувальна структура, в той час як в Україні вона є структурним регламентованим елементом суспільства, який зазнає відчутного державного впливу; 2) впродовж ХХ ст. вона активно розвиває галузь церковної музики (творення, виконання, тиражування, музикознавче осмислення), яка була забороненою в Україні до часів незалежності, що забезпечило неперервність цього процесу в контексті української музичної культури; 3) найпоширенішими видами музичної культури діаспори є масова, традиційна, елітарна та молодіжна; 4) музична творчість діаспори постійно перебуває у діалозі культур і тим самим впливає на світовий культурний простір; 5) на основі моделей світоглядних орієнтацій емігрантського середовища, розгортаються три естетичні напрямки розвитку національної традиції у музичному мистецтві – консервуючий, синтезуючий та трансформуючий; 6) повертаючи на материкову Україну музичні цінності, створені та збережені за її межами, досліджуючи музичну культуру західної діаспори, ми тим самим сприяємо відтворенню цілісного українського музично-культурного простору. Комплексне дослідження музичної культури української діаспори ХХ ст. на широкому джерельному матеріалі показало, що це системне багатогранне утворення є складовою частиною української художньої культури і як її підсистеми – музичної культури. Вона проявлялася в музично-виконавському, освітньо-педагогічному, музикознавчому та композиторському напрямках» [2, с. 927].

Щодо векторів застосування здобутків музичної культури української діаспори в навчальному процесі закладів вищої освіти України, то вони є досить різноплановими. Це: введення до навчальних освітніх програм тем, які пов'язані як із загальними аспектами музичної культури, так і регіональними виявами (музичне краєзнавство про емігрантів – вихідців з регіону); наукове дослідження (курсів, дипломні, магістерські роботи, дисертації) різноманітних аспектів музичної культури української діаспори; використання творчої спадщини композиторів діаспори у навчальному процесі, концертних програмах; залучення виконавців (співаків, піаністів, бандуристів та ін.) діаспори до проведення майстер-класів зі студентами ЗВО.

Перспективи подальших розробок бачимо в осмисленні мистецьких процесів української діаспори сучасної п'ятої хвилі еміграції, викликаної російсько-українською війною, її активної інтеграції у світовий культурний простір.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Добронравова І. С. Нелінійне мислення. *Філософська і соціологічна думка*. Київ, 1991. № 6. С. 47–60. URL: <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/fil-dumka91-6.htm> (дата звернення: 13.10.2023).
2. Карась Г. В. Музична культура української діаспори у світовому часопросторі ХХ століття: монографія. Івано-Франківськ: Тіповіт, 2012. 1164 с.
3. Коломієць М. Нелінійність як один з методологічних орієнтирів сучасної освітньої парадигми. *Філософія науки: традиції та інновації*. 2010. № 1(2), С. 203–209.

4. Корнієнко Н. Нелінійне театро(мистецтво)знавство: постнекласичний ландшафт. Від Фауста до Протея: монографія. Київ: Альтерпрес, 2013. 264 с.
5. Корнієнко Н. Театр як діагностична модель суспільства (Деякі універсальні механізми самоорганізації художньої культури): автореф. у формі доповіді ... д-ра мистецтвознавства : 17.00.01. Київ, 1993. 78 с.

Людмила КОНДРАЦЬКА,
*доктор педагогічних наук, професор,
кафедра музикознавства та методики
музичного мистецтва Тернопільського
національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка, Тернопіль,
Україна, e-mail: luda.kondratska@gmail.com*

Ludmyla KONDRATSKA
*Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Department of Musicology and
Methodology of Music Arts,
Ternopil Volodymyr Hnatiuk National
Pedagogical University, Ternopil, Ukraine,
e-mail: luda.kondratska@gmail.com*

ВЧИТЕЛЬ МИСТЕЦТВА У ПОСТЦИФРОВОМУ ПРОСТОРИ

THE ART TEACHER IN THE POST-DIGITAL SPACE

Зважаючи на період кардинальних змін у відносинах людини і «цифри», Міністерство цифрової трансформації України 30 січня 2020 року запустило Національну онлайн-платформу з цифрової грамотності — «Дія. Цифрова освіта». Мета проекту – до 2023 року перетворити національну школу на форпост Цифрограму – інноваційного формату освітнього серіалу: замість уроку – відеосерія, замість рівня – сезон. Зважаючи на це, у найближчі п'ять років передбачається переломний період цифрової трансформації, коли синергія цифрових технологій допоможе об'єднати офлайн та онлайн, роблячи всі пристрої та сервіси взаємопов'язаними між собою. Це, як вважають у директораті науки та інновацій Міністерства освіти України, постане запорукою успішної реалізації українських освітян у Європейській хмарі відкритої науки (EOSC), до якої Україна долучилась 12 жовтня 2021 року.

Здобутки вітчизняної педагогічної науки в обґрунтуванні концепцій та методологій такої реалізації беззаперечні. Свідченням цього є створення онлайн-платформи «Всеукраїнська школа онлайн» (з Кабінетом вчителя), «Школа надії», проекту «Навчання без меж», освітнього пабліку Школа_інфо, а під час воєнного стану – платформи «На Урок», дистанційних шкіл «Атмосферна школа», «Оптіма», «DAR», «Jamm School», «Liko Education Online», «ThinkGlobal Online», онлайн-проекту «A+»). Останні пропозиції
